

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

• FOR RELIGION OG KULTUR •



75. ÅRGANG

10. AUGUST 1963

A V I N N H O L D E T :
TO FLAGG PÅ MÅNEN - DEMOKRATEN PÅ PETERS STOL
- TIL MARIAS PRIS - GJENSYN MED GRAHAM GREENE -
BLIKK PÅ TIDEN - DEN VANSKELIGE ØKUMENIKKEN

NR
15

NESTE NUMMER UTKOMMER 24. AUGUST 1963

Følgende bøker utgitt av St. Olav forlag
finnes for tiden på lager:

PAVE JOHANNES XXIII: Fred på jorden, 2. oppl. 1963	hf.	kr. 4.—
MESSEBOKEN, norsk-latin, 1961, sort, brunt ell. blått gjeteskin	»	60.—
sort, rød ell. blå plast	»	40.—
VÅR TRO, katolsk katekisme, 1960	ib.	» 10.—
KATOLSK KRISTENDOMSKUNNSKAP for barn, 1955	»	» 5.—
KATOLSK BØNNEBOK, 1960, blå ell. sort shirting	»	» 12.—
MANGERS, JAC.: Komme ditt rike, 1956	hf.	» 7.—
LUTZ, A. J.: Kjenn din religion, 1945	»	» 6.60
VAN DER BURG: Kirken, 1960	»	» 5.—
VAN DER BURG: Forklaring av den hellige messe, 1960	»	» 2.50
VAN DER BURG: Det bibelske skriftmål, 1963	»	» 3.—

ST. OLAV FORLAG, Akersv. 5, Oslo. Tlf. 42 31 70



FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	}	Oslo		
Bispegården				
St. Joseph's Institutt				
Vor Frue Hosp. Nerveavd.				
St. Dominikus kirke				
Lunden Kloster				
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem				
Sta. Katarinahjemmet				
St. Franciskus Kirke			}	Arendal
St. Franciskus Hosp.				
St. Pauls Kirke				
Vår Frue Kirke	}	Bergen		
Marias Minde				
St. Franciskusøstre- nes Moderhus				
Øyenklinikken				
St. Josephs Hosp., Drammen	}	Hammer- fest		
St. Torfinns Klinik, Hamar				
St. Elisabeth Inst.	}	Hønefoss		
St. Mikael's Kirke				
St. Mikael's Prestegård				
St. Theresia kirke	}	Lillestrøm		
St. Franciskus Hosp.				
St. Magnus Kirke				
St. Magnus presteg.	}	Tromsø		
St. Elisabeth Hosp.				
Vår Frue Kirke	}	Trondheim		
Bispegården				
St. Olavs Kirke,	}	Tønsberg		
Bispegården				
St. Olavs kirke	}	Tønsberg		
St. Olavs Prestegård				
St. Olavs Klinik				

Ved bestilling av olje:
Oslo 68 34 60 - Service 41 79 80

Norges Brannkasse
betyn trykshet



KATOLSK
INFORMASJON

Skriv etter prospekt.
P.boks 3664 - Oslo 1.

LEGMANNSRÅDET
OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

Kontortid hver onsdag kl. 18—20 i
Akersv. 5, 1. etg. Tlf. 41 04 41.

LITURGISK KALENDER

SØNDAG 11. AUGUST (10. s. e. Pinse):
Ep. 1. Kor. 12, 2—11. Ev. Luk. 18,
9—14. Mandag: Klara, jomfru. Tirsdag:
Ferialdag. Onsdag: Vigilien for Marias
opptagelse. Torsdag: Marias Opptagelse.
Fredag: Joachim, Marias far. Lørdag:
Hyacinth, bekj.

SØNDAG 18. AUGUST (11. s. e. Pinse):
Ep. 1. Kor. 15, 1—10. Ev. Mark. 7,
31—37. Mandag: Johannes Eudes, bekj.
Tirsdag: Bernard, abbed og kirkelærer.
Onsdag: Johanna Franciska av Chantal,
enke. Torsdag: Maria uplettede hjerte.
Fredag: Filip Benitius, bekj. Lørdag:
Bartolomeus, apostel.

SØNDAG 25. AUGUST (12. s. e. Pinse):
Ep. 2. Kor. 3, 4—9. Ev. Luk. 10, 23—37.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER

OSLO KATOLSKE BISPEDØMME:	Stille	Høy-
	messe	messe
OSLO: St. Olavs kirke,	7.00	11.00
Akersveien 5. Biskopen og prestegården	9.00	
42 52 87. Sogneprestkontoret 41 41 61	9.45 m.eng. pr.	
St. Hallvarvs kirke, Fransiskanerne,	8.30	11.00
Urtegt. 15, tlf. 68 08 68	19.00	
St. Dominikus kirke, Dominikanerne,	8.15-9-	10.00
Neuberggt. 15, tlf. 55 07 71	11.30	
Vår Frue Villas kapell, Montebello,	—	8.30
Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21		
Grefsen kapell, Gladsvei 23, tlf. 212355	—	9.30
Lunden kloster, Trondheimsv. 309,	—	9.00
tlf. 21 25 87		
ARENDAL: St. Franciskus kirke,	8.00	10.45
Tyholmen, tlf. 2209		
BERGEN: St. Pauls kirke,	8.00	10.30
Christiesgt. 16, tlf. 15 410	9.00	
Vår Frue kirke, Helleveien	—	9.30
DRAMMEN: St. Laurentius kirke,	8.30	10.30
Cappelensgt. 1, tlf. 83 20 19		
FREDRIKSTAD: St. Birgitta kirke,	8.30	10.45
Kongensgt. 9, tlf. 1438		
HALDEN: St. Peters kirke,	8.00	10.45
Kristian V.s pl. 1, tlf. 1168		
HAMAR: St. Torfinns kirke,	8.30	11.00
Torvgaten 113, tlf. 23 751		
HAUGESUND: St. Josefs kirke,	8.30	11.00
Haraldsgt. 21, tlf. 3195		
HØNEFOSS: St. Theresia kirke,	8.00	10.30
Vesterngt. 5, tlf. 266		
KRISTIANSAND S.: St. Ansgar kirke,	8.00	10.30
Kirkegaten 3, tlf. 24 225		
LILLEHAMMER: Mariakapellet,	—	10.00
Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550		
LILLESTRØM: St. Magnus kirke,	8.30	11.15
Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85		
MOSS: St. Mikael's kapell, Ryggeveien 24	—	11.00
PORSGRUNN: Vår Frue kirke,	7.45	10.45
Sverresgt. 26, tlf. 50 793		
STABEKK: Maria Kirke,	8.30	10.30
Nyveien 17, tlf. 53 77 35		
STAVANGER: St. Svithun kirke,	8.00	10.30
Dronningensgt. 8, tlf. 25 534		
SYLLING: St. Hallvarvs kapell,	—	—
tlf. 84 90 28 (Drammen)		
TØNSBERG: St. Olavs kirke,		10.45
Sandefjordgt. 1, tlf. 11 949		
St. Olavs kapell	8.00	
TRONDHEIM APOSTOLISKE VIKARIAT:		
TRONDHEIM: St. Olavs kirke,	8.30	11.00
Prinsensgt. 2a2. Biskopen og prestegår- den tlf. 21 221	19.00	
St. Elisabeth Hospitals kapell,	6.30	—
IIa, tlf. 21 670		
KRISTIANSUND N.: St. Eysteins kirke,	8.00	11.00
Flintegaten 5, tlf. 2779		
MOLDE: St. Sunniva kirke,	8.30	11.00
Parkveien 23, tlf. 1100		
ÅLESUND: Vår Frue kirke, tlf. 7558		11.00
Mariaheimen, Nørve, tlf. 7184	8.30	
DET APOSTOLISKE VIKARIAT FOR NORD-NORGE:		
TROMSØ: Vår Frue kirke, Storgaten 94.	8.15	10.30
Biskopen og prestegården tlf. 3604		
St. Elisabeth hospital,	6.20	—
Mellomveien 15, tlf. 2101		
BODØ: St. Eysteins kirke,	8.15	10.30
Hernesveien 22, tlf. 21 783		
HAMMERFEST: St. Elisabeth Inst.	8.00	
St. Mikael's kirke, Strandgt., tlf. 1392		10.30
HARSTAD: St. Sunniva kirke,	8.00	10.30
Skoletg. 4, tlf. 1205		

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Redaksjon: Pater Hallvard Rieber-Mohn O.P., pater Erik Gunnes O.P.
Redaksjonens adresse: Neuberggaten 15, Oslo 3.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo.

Kontortid: 9—16. Lørdag: 9—14. - Tlf. 42 31 70

Boligtelefoner: Redaksjonen 55 07 71.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 20 pr. år - Kr. 10 pr. ½ år. Utlandet kr. 24.

Annonser: 10 dager for utg.dagen (se nederst på omslagssiden). 24 nummer årlig. - Postgiro 153 21

TO FLAGG PÅ MÅNEN

Førti milliarder dollars er unektelig ganske mange penger. Omregnet i kroner og skrevet med alle nuller skulle det bli noe slikt som kr. 280 000 000 000, hvilket er et tall som i hvertfall i den temperatur hvor dette skrives, kan få det til å svimle for en.

Kan nå noe i hele verden koste så meget?

Ifølge overslag som de alltid grundige — og åpenhjertige! — amerikanerne har gjort, er dét så omtrent omkostningene ved å få sendt to mann i et romskip til månen innen 1970. Når en så vet at russerne på sin side investerer noe tilsvarende, og at selve prestisjekampen mellom de to om hvem som kommer først, gjør det bortimot umulig for dem å halvere de hårreisende utgiftene ved simpelthen å samarbeide om ett, felles prosjekt — ja da står vi unektelig overfor et typisk utslag av galskapen i vår nåværende verdensorden. «Skal vi gråte eller le over denne sinnsvake tevlingen?» spør en av USA's ledende aviser. Vi vil for vår del nødigg høre til dem som pave Johannes engang kalte «pessimistiske domsprofeter», men her er visst tårene det nærmeste å gripe til.

To hundre og åtti tusen millioner kroner.

Samt det oppbud av ekspertise, av planlegging, av arbeidsinnsats og organisasjon som de to stormaktsregjeringene ofrer på dette: Hva kunne det ikke ha utrettet, alt sammen, i kampen mot sult, sykdom, uvitenhet og annen slags nød rundt om i verden! At så slett ikke skjer, det må for troens mennesker innebære et møte med Verden på sitt aller verdsligste — den splittelsens makt og ødeleggelsens glede som synes å forgifte selv de største og mest beundringsverdige innsatser som vi mennesker makter.

Ikke er det underlig at fler og fler mennesker idag fryser; fryser ved den voksende mistanken om at utvikling og fremskritt simpelthen holder på å bli motsetninger, i den livsform som vi Vestens mennesker har skapt, og som vi er i ferd med å skjenke resten av verden, godvillig eller ved tvang. Våre moderne vitenskapelige og tekniske triumfer utgår nemlig fra en viten som er løpt løpsk. Maktens og ødeleggelsens muligheter sprenger ikke bare idag alle tidligere kjente grenser. De skal også mestres inn under lydighet mot et moralsk skjønn hvis autoritet er minimal i en avkristnet verden. Innsikten bak forhold

som dette månesyke kappløpet vi har nevnt her, er en innsikt uten klokskap og uten kjærlighet, et forrykket og ødelagt forhold mellom sansen for det mulige og viljen til det riktige. Det stiller selv den mest nøkterne humanisme overfor det drag av uberegnelig galskap og selvutsettelse som finnes i vår falne menneskenatur. I sin litterære form er den kristne tros syndefallsberetning en myte, enkel så et barn kan forstå den. I sitt innhold og sin kloke forståelse er den en sannhet som hvert uhildet menneske kan iakttå hver dag i sine omgivelser og i seg selv. «Av alle kristendommens sannheter», skrev Chesterton engang, «er ingen slik som denne bygget på den spesielle viten som «moderne mennesker» stoler mest på, nemlig erfaringens.»

«Far verden, farvel», heter det i Kingos klassiske, strenge salme. Den tolker en dyp fristelse i kristensinnet: Å snu ryggen til ikke bare hva tilværelsen rommer av Gudsfiendtlige, onde krefter, men til hele dette veldige foretagende: å inspirere det menneskelige samliv med lyset fra Kristus. Men Kirken, som uten opphør forkynder Kristus som menneskenes Frelser, glemmer ikke at Gud også er deres Skaper, og at noe av det viktigste i dens budskap kan nå «alle mennesker av den gode vilje». Som kristne burde vi være nøkterne og uten illusjoner overfor adskillig naiv humanisme og fremskrittstro omkring oss. Det århundre vi lever i er nemlig en eneste stor ruinpark for knuste håp og brutte løfter, når det gjelder menneskehetens fremskritt. Som troens mennesker er vi ufortjent bærere av en tidløs sannhet og visdom om livet som er større enn både oss selv og vår samtid, og

(Forts. neste side)



Den sultne gutten — langt viktigere enn et ekstra flagg på månen.



Den 21. juni ble Giovanni Battista Montini, kardinalerkebiskop av Milano, valgt til den katolske kirkes overhode. Og den 30. ble han som pave Paul VI kronet på Petersplassen, i nærvær av 300 000 mennesker, blant dem nesten samtlige kirkens kardinaler og av delegasjoner fra regjeringene i 80 land — enkelte anført av statsoverhodet selv, andre av stats- eller utenriksministre. Den irske, brasilianske og den italienske president var der, kong Baudouin fra Belgia, statsminister Pompidou fra Frankrike. President Kennedy var samme dag kommet til Italia, men han fant det klokest å bli i Milano; et par dager senere ble han mottatt i privataudiens.

Det var første gang — iallfall på hundrevis av år — at en pavekroning fant sted ute i det fri; Peterskirken er jo omgjort til konsil-aula og kunne ikke brukes til dette

formålet. Og det er noe dypt symbolsk i dette, at konsilet på denne måten sender kirken ut på den åpne plassen, ut blant folket; hele folkemassen ble også engasjert i messens gang og oppmuntret til å være med i den liturgiske sangen. Paven hadde latt selve handlingen skjære kraftig ned, fra fire og en halv til tre timers varighet. Allikevel er det påfallende å konstatere hvordan den på så mange måter storslagne seremonien vakte blandede følelser hos både tilskuere og TV-seere; enten de var katolikker eller ikke — den barokke prakten, tiaraen, alt minnet om en forgangen tid, og fra de forskjellige hold blir det sagt: Også i disse uttrykksformene må det skje en forandring, også her må kirken foreta den *aggiornamento*, den «ajourføring», som Johannes XXIII gjorde seg til talsmann for.

Og det er også noe slikt verden venter seg av Paul VI. «*La linea Roncalli in un stile nuovo*» — Roncalli-linjen, men i en ny stil — skrev en italiensk avis etter valget. Så hvem er da denne mann, som har fått en av de tyngste av alle borer på sine skuldre: Den å skulle løfte arven etter *papa Roncalli*?

EN KATOLSK DEMOKRAT

Giovanni Battista Montini er fra en liten forstad til Brescia, i Lombardia, en gammel romersk by nesten like under Alpene, med rike katolske tradisjoner — på mange måter en tvillingby til Johannes XXIII's Bergamo. Født i 1897, vokste han opp her som den mellomste av de tre sønnene til redaktør Giorgio Montini, en kjent forkjemper for Leo XIII's sosiale idéer og i 1919 sammen med Don Luigi Sturzo en av grunnleggerne av det nye katolske folkepartiet, som da omsider kunne se dagens lys. Giorgio Montini var også en av de første katolske deputerte og satt i parlamentet inntil fascistene kneblet restene av det italienske demokratiet i 1926; han forble helt til sin død i 1943 en av regimets motstandere.

Mens hans ene bror ble lege og den andre advokat, visste unge Giovanni Battista tidlig at han ville bli prest. Men helsen var skral. Han ble allikevel ordinert i 1920, og dro til Roma for å fortsette sine studier — «men la det ikke bli for meget,» sa hans overordnede til ham, «spis godt med spaghetti, legg på Dem, og kom så tilbake, så skal vi se hva De kan passe til!» Men Don Battista kom ikke tilbake. Han ble oppdaget av en av stats-

som er og forblir tilværelsens egentlige og eneste innhold. Også for vår tid står Kirken som en vakt mellom oss og umenneskeligheten, en innbydelse til seier over dét i vår natur som nettopp i vårt slektledd har ført så grenseløse lidelser over millioner: Krigens falne, sårede, efterlatte, de politiske forfølgelses talløse ofre, rasehatets mange døde og undertrykte, den økonomiske utbytning og verdensnødens elendige. «Kristi evangelium er et bål i urskogen nattestider», skrev François Mauriac engang — de som elsker lyset og varmen og tror på kjærlighetens makt samler seg om det, visse på at det holder villdyrene borte. En skal ikke ha noe påfallende

skarpsyn når det gjelder drivkreftene i verdenspolitikken for å finne bildet treffende. Aldri har såvel enkeltmennesket som den menneskelige familie levd under en farligere, mektigere og hensynsløse hersketeknikks trusel enn vi gjør idag. Det er en kamp hvis frontlinjer ikke ligger etsteds på kartet, men usynlige i hvert enkelt menneskesinn.

Vi må tro og vi må be og vi må arbeide. Uten å tape motet i en vanviddets verden, der to flagg i et goldt månelandskap betales med millioner av medmenneskers fortsatte nød og elendighet.

HRM.

PÅ PETERS STOL

AV DEN NYE PAVE

sekretariatets folk, Mgr. Pizzardo, sendt til Det Geistlige Akademi — høyskolen for kirkelige diplomater — og derfra til en post ved nuntiatoret i Warszawa. Her sviktet helsen ham igjen, høsten 1923 måtte han vende tilbake til hjemlandets mildere klima. Han fikk en stilling i Statssekretariatet og gled ubemerket inn i den lille sorte hær av vaticanbyråkrater — *minutanti*. Uten at han visste det, var hans karriere dermed oppstukket for tredivje år fremover.

DIPLOMAT — OG AKTIVIST

Som ung mann hadde Don Battista vært en stillfarende, litt sky fyr, med sterke boklige interesser. Det betydde imidlertid ikke at han var uinteressert i de aktuelle spørsmål. Som student var han intenst engasjert i en rekke katolske sosiale virksomheter, grunnla selv et studentblad og skrev ikke så lite. Som prest ville han nå ikke nøye seg med skrivebordsarbeid. Kort etter å ha tiltrådt stillingen som *minutante* ble han knyttet til den romerske avdelingen av det italienske katolske studenterforbundet — FUCI — og i 1925 ble han øverste geistlige rådgiver for hele forbundet og dermed ved siden av formannen dets faktiske leder.

Det var en krevende oppgave den ennå ikke tredveårige diplomaten her fikk. Man skriver 1925; det er alt gått tre år siden «marsjen mot Roma» og Mussolinis maktovertagelse, og fascistene er godt i gang med å likvidere all motstand mot det totalitære regimet. De frie katolske ungdomsorganisasjonene er dem ganske spesielt en torn i øyet, selv når de begrenser seg til rent religiøst arbeid. Og Mgr. Montini får meget snart fascistenes øye vendt mot seg. FUCI's nasjonalkongress i 1926 ble stormet av fascistene, og et almindelig håndgemeng fulgte. Den lokale guvernøren klaget til Montini over at en av hans svartskjorter var blitt alvorlig såret i hodet. «Ek-sellense,» svarte studentkapellannen uskyldig, «det var



Den unge redaktørsønnen fra Concesio vokste opp i et miljø preget av kampen mot diktaturet. Hans idéer om et menneskeverdig samfunn «overvintret» og ble formet i preste- og bispegjerningen, inntil han nå er kalt til ansvaret for hele verdenskirken som Johannes XXIII's etterfølger pave Paul VI.



«Pavens skygge» — Montini som Pius XII's medarbeider.

virkelig ikke vår kamerats feil. Ser De, fascistene drog så kraftig i et flagg som en annen holdt oppe, at det til slutt deiset ned i hodet på ham!»

Dette sammenstøtet ble langt fra det siste mellom de katolske studentene og fascistene, til tross for at katolikken nå mer og mer måtte oppgi å holde offentlige møter i større målestokk: «Fra nå av,» erklærte Montini til sine tropper, «om vi ikke lenger kan marsjere med vaiende bannere, skal vi arbeide i det stille!»

I DET STILLE: EN GENERASJON FORMES

Det ble også gjort, og disse årene var sikkert noen av de lykkeligste i Montinis liv. Han var hurtig blitt en populær skikkelse over hele den italienske halvøy. Den unge magre presten med det brennende blikket drog Italia rundt for å møte sine *fucini*, formane, forklare og oppmuntre til troskap mot Kristus. Han forstod de unge, og de forstod ham. Han var med dem både i arbeid og fritid. I Roma organiserte han i fellesskap med studentene en hel rekke virksomheter for fattigfolk, der de ydet både åndelig og materiell hjelp, fra katekismeundervisning til hjelp til arbeidsløse. Mgr. Montini glemte aldri at han først og fremst var prest, og det er sikkert ikke uten tanke på disse årene at han siden engang, kort før han ble erkebiskop av Milano erklærte i en forelesning: «Intet

(Forts. neste side)

kan glede en biskop mer enn å se en fattig prest i lappede klær, omgitt av begeistret ungdom. Jeg vet ikke noe vakrere, noe som gir mer håp, enn synet av en slik prest i lek og studium sammen de de unge . . .»

Men la ikke dette bildet forvirre noen: Det var ikke akkurat noen søndagsskole Mgr. Montini ledet. Som alt nevnt, var det avgjørende kampår som nå ble innledet, og om arbeidet, ifølge Mgr. Montinis parole, ble drevet i det stille, var det ikke derfor mindre effektivt. I virkeligheten er det i disse årene kjernen i det kommende *Democrazia Cristiana* blir formet, i disse årene forbedres etterkrigstidens kommende italienske demokrati, så godt det under disse forholdene lar seg gjøre. Der er også meget å ta igjen — i alt for lang tid har de italienske katolikkerne stått utenfor eller bare i marginen av det forrente Italias politiske liv, og nå strammes diktaturets bånd tettere og tettere til. I 1931 blir de katolske ungdomsorganisasjonene oppløst, og med dem FUCI. Pius XI, som i det lengste søkte en ordning med Mussolini, svarte med sitt skarpeste utfall mot fasciststaten, i encyklikaen *Non abbiamo bisogno*, og Mussolini måtte foreta en viss tilbaketrekning. FUCI fikk fortsette, om enn som en, i enda høyere grad enn før, rent religiøs forening.

Ikke alle de italienske katolikkerne var enige i Den Helige Stols politikk overfor Mussolini; mange *fucini* ønsket sikkert en mer markert opposisjon. I 1933 ble Mgr. Montini, som allerede da i to år hadde forelest ved Det Geistlige Akademi, av Pius XI løst fra sin stilling som rådgiver for FUCI, idet man erklærte at så store oppgaver ventet på ham i Statssekretariatet, at de ville kreve all hans tid. Det var sant; men det hører sannsynligvis også til saken at det ikke var ønskelig å la en av Statssekretariatets betrodde menn kompromittere seg ytterligere i fascistregjeringens øyne ved å la ham fortsette sin aktivitet i FUCI.

STATSSEKRETARIATET: TYVE ÅR I SENTRUM

Ennå i fire år kunne Mgr. Montini utøve et minimum av rent prestelige funksjoner, han leste messe og hørte hver uke skriftemål i en av Romas sognekirker. Men i 1937 ble han utnevnt til *sostituto* i Statssekretariatet og dermed kardinal *Pacellis* nærmeste medarbeider. Fra nå av er all hans tid statssekretærens, dag og natt må han være til disposisjon, dagen går med audienser fra tidlig om morgenen til langt ut på ettermiddagen, resten av tiden skal nyheter fra hele verden gjennomgås, hundre dossierer forberedes, om det er dag eller natt kan *Pacelli* — som i mars 1939 er blitt Pius XII — kalle ham til et viktig oppdrag, som krever øyeblikkelig aksjon. Da kardinal *Maglione*, den nye statssekretær, dør i 1944, trer Montini frem på aller første plan; sammen med sin kollega, Mgr. *Tardini*, deler han nå ansvaret for statssekretariatet direkte under Pius XII. Og mer og mer vanlig blir det at biskoper fra hele verden på besøk hos Pius XII legger veien innom den uanselige Monsignore i Statssekretariatets «Afdeling for almindelige saker». Han er mannen som vet alt, forstår alt, og som ikke minst vet å lytte. Med hver enkelt gir han seg tid som om der ikke fantes andre problemer i verden. «Man kunne være aldri så rasende, efter timers venting på å få foretrede,» sier en av de verdslige diplomatene som på denne tiden hadde sin gang hos Montini, — «efter få minutter var man fullstendig avvæpnet av hans rolige sjarme». Det dreide seg her om noe helt annet enn en overfladisk elskverdighet. Montini var og er et hjertemenneske, uhyre sensibel overfor andres behov. Samtidig er han imidlertid ytterst diskret, og lar sjelden sin høyre hånd vite hva den ven-

stre gjør. Mer enn én flyktning eller fremmed, som nådde Vatikanets havn under krigen, vet allikevel hvilken personlig gjeld de står i til pave Paul VI.

FRA ROMA TIL MILANO

Under krigsårene var Montini Pius XII's nærmeste medarbeider. Samtidig rykket imidlertid hans kollega i «Afdelingen for ekstraordinære saker», *Tardini*, også frem i rampelyset, og et visst motsetningsforhold mellom de to må nødvendigvis ha bestått. Kanskje støttet Pius seg også etterhvert mer til den konservative *Tardini* enn til den liberale redaktørsønnen. I 1953 bekjentgjorde Pius at begge de to monsignori hadde avslått den røde kardinalhatt. Han utnevnte dem imidlertid begge til prostatssekretærer — en titel som ikke endret noe i deres status. Dog, for Montinis del varte denne æren bare et år. I desember 1954 ble han utnevnt til erkebiskop av Milano.

Det har vært spekulert meget over dette forholdet: Var det fra Pius XII's side en reell forfremmelse, eller var det en pen måte å gi avskjed i nåde på? Sikkert er iallfall at utnevnelsen betydde en vesentlig forhøyelse av Montinis sjanser som kandidat til pavetronen: Hele sitt liv hadde han sittet i statssekretariatet; nå ville han få det nødvendige tillegg av erfaring med de direkte pastorale problemer. Da Johannes XXIII som en av sine første embedshandlinger utnevnte Montini til kardinal, utnevnte han også sin efterfølger.

«ARBEIDERNES ERKEBISKOP»

Da erkebiskop Montini holdt sitt inntog i Milano en grå og fuktig januar dag 1955, var det et av verdens største og viktigste bispedømmer han overtok styret i. I Europa er det bare Paris og Köln som kan måle seg med Milano i denne henseende. Henved tre millioner katolikker fikk han nå ansvaret for — sammen med alle de mest brennende problemer som stiller seg for den katolske kirke i moderne tid. Milano er en av italiensk kommunismes høyborger, og beviset på at arbeiderne i Italia er ved å bli like kirkefremmede som andre steder. Da Montini kom til Milano, var det også arbeiderne og deres kår som lå ham mest på hjerte. «Jeg vil forsvare dere,» erklærte han under et av sine mange besøk rundt på bedrifter og arbeidsplasser; han ville gjøre seg fortjent til



En sportsinteressert erkebiskop — i sykkelhue!

titelen «arbeidernes erkebiskop». Fullstendig vant han allikevel ikke på disse årene arbeidernes tillit, og kommunistene bemerket syrlig: «Arbeidernes erkebiskop? javel, — men bedriftsherrenes kardinal!»

I virkeligheten søkte kardinal Montini å gjøre seg til «alt for alle», og derfor følte alle seg undertiden snytt, industriherrer som arbeidere. Han ville hverken høre til «høyre» eller til «venstre». Arbeiderne kunne han minne om at «religionen er ikke kapitalismens allierte, og dermed folkets undertrykker; de første som løsgjorde seg fra religionen var ikke arbeiderne, men de store industrierne og sosialøkonomiske tenkerne i forrige århundre, som drømte om å grunnlegge et fremskritt, en sivilisasjon, en fred uten Gud...» Sitatet er hentet fra en tale han holdt på en fabrikk, og bedriftsledelsen fant det påkrevet å stryke denne setningen i det referatet som pressen fikk utlevert!

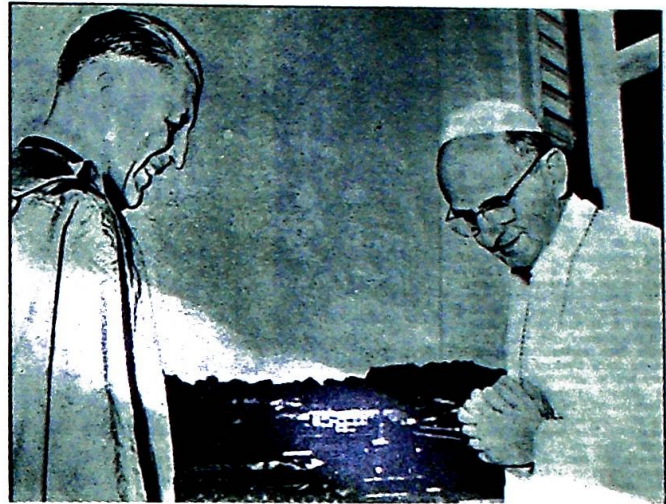
TREKK AV ET SAMFUNNSSYN

På den annen side avviser han bestemt marxismens klassekampteorier; de er gamle, uvitenskapelige og innhentet av selve utviklingen. «Det dreier seg om å skape en ny sosial mentalitet, det lar seg ikke gjøre å løse det sosiale spørsmål med en mentalitet fra forrige århundre» — det gjelder både til høyre og til venstre, vi må ut av de falske og foreldede problemstillinger, over til et ulidenskapelig studium av problemene. Selv tror Montini at det er mulig å finne frem til syntesen, og i enkelte av sine fremragende hyrdebrev fra de senere årene har han forsøkt å angi noen retningslinjer for et moderne samfunnssyn. I dem finner man igjen mange av de samme toner som Johannes XXIII anslo i *Mater et Magistra* og ganske særlig i *Pacem in terris*: En sterk understrekning av at Kirken er i verden for å tjene, utføre en kjærlighetens tjeneste, en kjærlighet som må prege vår holdning til vår egen tid. Erkebiskopens syn er her resolutt optimistisk: «Vi må anerkjenne at den kristne er *a priori* optimist med hensyn til synet på de verdslige ting: Vi minnes det vidunderlige ord som så ofte blir gjentatt i Bibelen: «Og Gud så at det var godt.» — Så er det også vår oppgave å se Guds verk i utviklingen, i fremskrittet, og vise verden hvor den tar feil. Men da må vi gå den i møte: «Det er presten som skal bevege seg, ikke folket; det er til liten nytte at presten ringer med sin klokke, ingen hører på ham; det er han som må høre sirenene fra fabrikkene, disse teknikkens templer hvor den moderne verden lever og vibrerer; det er han som må bli misjonær, dersom han vil at kristendommen igjen skal bli og fortsette å være den levende surdeig i vår sivilisasjon.»

EN ERKEBISKOP I AKSJON

Da den nye erkebiskop av Milano skrev disse ordene, hadde han allerede vist i handling hva han mente. I de to første årene gjennomførte han en fullstendig visitas av sitt bispedømmes 912 sogn; over alt har han både da og senere vært på ferde, både i hjemmene og på arbeidsplassene, med sin lille koffert med messeutstyr under armen — «Vårherres styreformann» hendte det at man noe respektløst kalte ham!

Samtidig viste han seg som en administrator av rang. Også på det praktiske plan har det først og fremst vært den sosiale hyrdeomsorg som har ligget ham på hjerte. Noe av det første han gjorde var å blåse nytt liv i et allerede eksisterende katolsk sosialinstitut; det driver nå tyve sosialkurser av to års varighet rundt om i bispedømmet. Han grunnla et «sommeruniversitet», en slags



Som sine forgjengere ber Paul VI gjerne Angelusbønner med de troende på Petersplassen fra vinduet i sitt arbeidsværelse. Her trer han frem sammen med den belgiske primas kardinal Suenens — en av konsilets mest energiske reformskikkelser.

folkehøyskole, og opprettet for et par år siden i sin egen administrasjon et «kontor for sosial pastoralvirksomhet», som samordner alle de forskjellige kirkelige aktiviteter i industrisektoren — et slags Menighetsinstitut, om man vil. Han har grunnlagt feriekolonier, og personlig gått inn for boligbygging til beste for arbeiderne. Milanos delvise ødeleggelse under krigen og sterke vekst etter krigen har gjort behovet for nye kirker brennende; på disse åtte årene har det lyktes ham, uten annet enn innsamlede midler, å reise 100 nye kirker — dels provisoriske, dels permanente, de fleste steder med et omfattende menighetscenter knyttet til: skole, poliklinikk osv.

PAUL VI

Det er da en ikke bare uhyre arbeidssom, intelligent og kunnskapsrik, men også meget *nærværende* mann den katolske kirke har fått til overhode. Også hans tale under kroningshøytideligheten — som ble holdt på ni sprog: de viktigste avsnittene på latin, italiensk og fransk og ellers kortere hilsener på engelsk, spansk, portugisisk, tysk, polsk og russisk — bekreftet hans vilje til å gå sin tid i møte. Vilje til reform, via konsilet, vilje til dialog, både med ikke-katolske kristne og med den ikke-kristne verden. Paul VI fikk sin skolering i den liberale katolske fraksjons kamp mot fascist-diktaturet; den er siden blitt grundig underbygget gjennom en nær kontakt med samtidig fransk katolisisme, den som sterkest har opplevd nettopp brytningene med den moderne avkristnede og teknifiserte verden. Arbeiderprest-eksperimentet fylte hans prestehjerte med et stort håp og en stor skuffelse; han kunne ikke forstå, ikke gå inn på, den skarpe linjen som for så manges vedkommende endte i revolte. Også den fine, blide humanitet, den egne hjertets dannelse som preger ham og som synes å være Vårherres særlige gave til de italienske kristne, får ham til å søke motsetningenes forsoning. Ikke i kompromisset vel å merke, ikke i *la combinazione*, men i syntesen. Og det hans hjord nå kan våge å håpe på, er at konsilet under hans ledelse vil lykkes i å ta et nytt og avgjørende skritt på veien frem mot denne syntesen — mot en reell og fruktbar forsoning mellom Kirken og den moderne verden. Dette er det store mål Paul VI setter for sitt pontifikat.

GJENSYN

EN NY NOVELLE

London i juli.

Tørres Graham Greenes rike og virtuose talent langt som ut? Helt urettferdig er det ikke å stille spørsmålet over hans senere bøker. Ingen fortellerkunst kunne skjule at romanen «Utbrent» hadde fått en uhellsvangert treffende tittel, og den ikke uinteressante, men litt idéfattige offentliggjørelse av *forarbeidet* til denne romanen («In Search of a Character» — 1961) ledet også leserens tanker i retning av en viss tørke i det dikteriske oppkomme, selv om alt Greene skriver formår å fengsle. Kort før hadde han med ett av sine svakere skuespill — «The Complaisant Lover» — antydnet at den dramatiske form ikke fornyet ham. Selv om den ikke var utbrent, syntes hans forfatter-flamme å brenne lavere, menneskelig om ikke artistisk.

En virkelig fornyelse er imidlertid Graham Greenes aller siste bok, novellesamlingen «A Sense of Reality», som nettopp er utkommet i England. For første gang siden 1954 griper han igjen til short-story-formen, og denne gangen ikke bare med hele sitt mesterlige grep på beretningens teknikk, så sikkert og velberegnet at det nesten kan virke uforskammet på leseren, men med adgang til et nytt og rikt stoff som gjør denne vesle boken til en av hans mest vinnende og givende. De fire meget forskjellige fortellingene i «A Sense of Reality», den første lang som en liten roman, handler alle om nettopp det som tittelen uttrykker: Om virkelighet. Men det er en virkelighet som bare dikteren og fantasimennesket ser, enda vi andre gjenkjenner den når vi får den beskrevet — en «virkelighet bak virkeligheten».

DEN TAPTE BARNDOM

I den første av dem — «Under haven» — skildrer Greene en mann midtveis i livet, som over et par røntgenbilder får sin lege til å uttrykke seg såpass klart og åpenhertig at han innser han er dødsdømt. Som det gjerne skjer, gripes han av en intenst forhøyet livsfølelse



GRAHAM
GREENE

har nylig, etter to års taushet, utgitt en samling noveller («A Sense of Reality» — *The Bodley Head*, London 1963, 140 sider — 15 sh.), som her anmeldes for «St. Olav»s lesere, i påvente av en norsk oversettelse.



Til
Marias
pris

TIL FESTEN FOR MARIA
OPPTAGELSE -
15. AUGUST

Madonna fra museet
i Tromsø.

«Og Jomfruen hette Maria.» La oss si noen ord om dette navn som betyr «havets stjerne» og som passer så godt til Jomfrumoren: Stjernen sender ut sine stråler uten å lide noen forandring, Jomfruen føder sin sønn uten å lide noen tap; strålen forminsker ikke det minste stjernens klarhet, hennes sønn berøvet ikke Jomfruen hennes uberørthet. Hun er virkelig Jakobs edle stjerne, hvis stråler opplyser hele verden, hvis glans skinner i de høyeste himler og gjennomtrenger avgrunnene. Den stråler over hele jorden og varmer sjelene, lar det gode gro i sinnene og fortærer det onde.

Hun er sandelig denne praktfulle stjerne som stiger over havets grenseløshet. Du, som føler deg langt borte fra den trygge jord og kastes omkring av alle vinder og stormer på denne verdens opprørte bølger, la ikke dine øyne tape av syne lyset fra denne stjerne, dersom du ikke vil gå under! Om fristelsen vind reiser seg, om prøvelsens skjær truer din vei: Se opp til stjernen, kall på Maria! Om du blir mishandlet av de bølger som heter hovmod, ærgjerrighet, ondskapsfull omtale, misunnelse, se opp til stjernen, kall på Maria! Om vreden, om gjerrigheten, om urene tanker ryster din sjels skrøpelige farkost, se frem mot Maria! Om du er forvirret av dine synders storhet, skamfull overfor din tyngede samvittighet, engstelig ved tanken på dommen, og derfor begynner å gå sorgen og fortvilelsen i vold, tenk på Maria! I farene, i angsten, i tvilen og usikkerheten: Tenk på Maria, kall på Maria! La ikke hennes navn gli bort fra dine leber, la det ikke gli bort fra ditt hjerte! Og vil du erfare makten ved hennes forbønn, glem ikke å ta eksempel av hennes liv. Når du følger henne, er du sikker på ikke å gå deg vill. Om du ber til henne, vil du aldri oppleve fortvilelsen. Om du spør henne til råds vil du aldri ta feil. Holder hun fast ved deg, kommer du aldri til å falle, beskytter hun deg, har du ingenting du skal være redd for; leder hun deg blir du ikke trett; går hun inn for deg, kommer du trygt frem til målet. Slik vil du, ved egen erfaring, få sanne hvor riktig det er blitt sagt: «Og Jomfruens navn var Maria.»

Sankt Bernhard av Clairvaux.

IMED GRAHAM GREENE

MLING — OM BARNES DRØM OG VOKSNES VIRKELIGHET

den tid han har fått tilmålt. Og ved å se tilbake på sin tilværelse, tynges han under mistanken om at det var *drømmen* som var den egentlige virkelighet — ikke «livet». Han må finne igjen og forstå drømmen i sitt liv før han dør. Det eneste land som er spennende å utforske, det som han forgjeves har søkt på sine reiser, det ligger egentlig langt, langt tilbake i hans eget sinn, i hans eget tilstøvede liv, i det som Greene i en annen bok har kalt *the lost childhood* — den tapte barndom.

For første gang siden barndommen oppsøker Wilditch foreldrenes hjem, bare for å oppleve hva vi alle har erfart på «gamle tomter» eller over vår barndoms bøker og bilder når vi ser dem igjen som voksne: Berøvet de første årenes skapende fantasikraft og trolske overlys, skuffer de oss. Dammen i haven var ingen «innsjø», og den gressklede vesle øya midt ute i vannet var ingen spennende og farlig jungeløy, men en overdekket vann-tank som nå kunne nåes med et hopp. Barndommens forgylte mysterier visner under den voksnes «forstående» blikk, hele fantasiens eventyrrike ligger der gjennomskuet og i ruiner.

De fleste av oss smiler skjevt over en slik erfaring og avskriver i fattig vemod et skattkammer som, i strid med vår hukommelse, viste seg å være tomt. Greene antyder, at dermed fjerner vi oss fra virkeligheten, fra en bestemt og livsviktig sort virkelighet. Hans talerør, Wilditch, gjenskaper tvert om barndomsopplevelsens fantastiske puslespill stykke for stykke — en overdådig innfallsrik og broget dagdrøm om et opphold hos noen grotesk oppfattede underjordiske skikkelser. Med enestående erindringskraft levendegjør han barnets sterke og sammensatte erfaringsliv — de uslitte sanser og de ubrutte impulser — ikke minst *angsten*; for mørket, for ensomheten, for villdyret, for det trange, stengte rom, for å gå seg vill; mareritt verdige en Hitchcocks mesterhånd. Men også frydefullt spenningen, hemmelighetsfullheten, oppdagergleden i sinnet hos en gutt som, til foreldrenes irritasjon, «gikk for meget for seg selv», og bygget opp en verden som kanskje, når alt kommer til alt, var den «virkeligste» vi kan kjenne og i hvert fall den lykkeligste vi kan leve i. «Under haven» er et stykke fritt fabulerende diktning hvor Greenes menneskekunnskap, bitter-søte humor og enestående forteller-begavelse spilles ut for fullt, og som — sammenholdt med denne novellesamlingens siste *story* — lar ham fremtre som en helt fremragende skildrer av barn.

TVILENS TRO OG TROENS TVIL

Et annet, og mer «intellektuelt» spørsmålstejn ved vår oppfatning av hva som er virkelig, stiller Graham Greene i den andre og meget korte novellen «Besøk hos Morin». Pierre Morin er en katolsk romanforfatter med verdensry og medlem av Det Franske Akademi. Hadde ikke François Mauriac, Greenes nære venn og høyt beundrede læremester, alltid gitt så utvetydig uttrykk for sin uavkortede, ortodokse kristentro, ville en ha måttet tenke seg ham som modellen. Pierre Morin er imidlertid en «troens dik-

ter» i hvem troen er død. Om Greene her, likesom i «Ut-brent», har villet legge frem selvbiografisk stoff, er og bør forbli et åpent spørsmål — nærgående som det er. De paradoksale religiøse situasjoner har alltid fristet skribenten i ham, og kan i og for seg godt oppfattes som et rent artistisk tanke-eksperiment, selv fra en forfatter som etsteds har skrevet at «enhver bok er noe av et skriftemål».

Greene har jo lenge vært fengslet av det problem som opptar ham også her: At der ikke bare finnes tvil i all tro, men også tro i all tvil. Mennesker kan stå Gud nær i sin «utbrente» og pinefullt erfarte smerte over, at for dem er der ingen Gud til. Guds fravær kan få så faste konturer i en menneskesjel at det til forveksling minner om et nærvær, og kan ende med å *erfares* som et nærvær: «Du søkte meg ikke, dersom du ikke allerede hadde funnet meg.»

I denne novellen skriver Greene av seg adskillig bitter sarkasme over de altfor trange dimensjoner mange «retttenkende» kristne gir troen og Gudslivet. Som i flere av sine tidligere bøker — mest paradoksalt i skuespillet «Drivhuset» — oppsøker han med forkjærlighet det nokså halsbrykende litterære foretagende å skildre tilstander som plaserer hans skikkelser i det uoversiktlige ingemanns-land mellom tro og ikke-tro. Og som Mauriac har han lite eller intet tålmod med teologene, eller med noe som helst forsøk overhodet på metodisk å anvende den menneskelige fornuft på Åpenbaringsens mysterier. Katekismens spørsmål og svar sammenligner han her etsteds spydig med en samling døde sommerfugler: «mysterier drept med cyanid, stivnet og forsynt med knappenål og navneseddel».

Morin vender seg med bitterhet mot sine beundrende trosfeller: «De pleide å komme i dusinvis for å treffe meg. Jeg fikk brever som fortalte hvordan jeg hadde omvendt dem ved den eller den av mine bøker. Lenge efter at jeg selv hadde opphørt å tro, bar jeg tro til andre, som man kan spre sykdom uten selv å være syk.» Ikke minst får prestene sine pass påskrevet — jesuitter og dominikanere. I Morin er troen bare kald aske, den gamle mann går av og til og hører messen, for syns skyld. Men Greenes poeng er ikke å skildre et menneske som i all enkelhet er en frafallen. Poenget er et subtilere og langt mer green'sk paradoks: En mann som ikke våger å søke tilbake til troen, av frykt for definitivt å miste den. Denne noe kunstige usannsynlighet uttrykker Morin slik:

«— Nå kan jeg si til meg selv at min mangel på tro er et avgjørende bevis for at Kirken har rett og at troen er sann. I tyve år hadde jeg avskåret meg fra nåden, og min tro visnet bort, akkurat som prestene sa at den ville komme til å gjøre. Jeg tror ikke på Gud og Hans Sønn og Hans engler og Hans helgener. Men jeg kjenner *grunnen* til at jeg ikke tror, og *grunnen* er at Kirken er sann, og hva den lærte meg er sant. I tyve år har jeg levd uten sakramentene, og jeg kan se virkningen. Brødbiten må være noe mer enn en brødbit.

— Men hvis De vendte tilbake?

— Hvis jeg vendte tilbake, og ikke fikk troen igjen? Det er dét jeg er redd for. Så lenge jeg holder meg borte fra sakramentene er min mangel på tro et argument for Kirken. Men hvis jeg vendte tilbake, og sakramentene så sviktet meg, da ville jeg virkelig bli et menneske uten tro, som heller fortest mulig burde forsvinne i den nærmeste grav, for ikke å ta motet fra andre.

Han lo brydd.

— Synes De det er paradoksalt?

— Det er hva de kaller Deres bøker.

— Jeg vet det.

— Deres skikkelser fører sine idéer ut til ytterste konsekvens, skrev Deres kritikere.

— Synes De også det?

— Ja, Monsieur Morin.»

AMATØR-TEOLOGEN GREENE

«Besøk hos Morin» er den korteste av Greenes noveller dennegang, men den er trolig den av de fire som vil interessere mange av hans faste lesere mest. Selv om en god forfatter alltid legger meget av sitt innerste hjerteliv ned i sine bøker, er det utvilsomt både for personlig og for vilkårlig å se på disse 17—18 boksidene som en nysansert bekjennelse. Ser vi på hans «seriøse» forfatterskap som en helhet, merker vi nok en bevegelse hen imot en stadig mer ansent bevissthet om troens tvekamp med fortvilelsen i menneskehjertet. Men vi oppdager også hvordan han stadig anvender det *teologiske* paradoks som *litterært* virkemiddel — her ligger noe grunnleggende i hans identitet som kunstner.

Sunnest møter vi dette i den mesterlige «Makten og æren» fra kirkeforfølgelsesens Mexico, der Guds sakramentale nærvær i en høyst skrøpelig og moralsk forkommen prest «overtar» hans skjebne og fører ham ut i et martyrium som anskueliggjør gripende hva det kristne begrep *redemptio* — gjensløsningen — egentlig står for. I romanen «Den dypeste grunn» er paradokset en *konflikt* — ikke en harmoni — mellom kjærligheten til Gud og kjærligheten til nesten; et tema som Greene med mindre mesterskap siden tar opp i romanen «Slutten på leken». Og i skuespillet «Drivhuset» lager han igjen den mest høyspente historie ut av en høyst original omgang med moral-teologien: En prest oppnår et mirakel og gjenoppvekker et barn fra døden ved å «ofre» sin egen tro. Hvilket subjektivt er en nokså bizarr påstand og objektivt sett egentlig en meningsløshet.

Det ligger etterhvert nokså klart i dagen, for den oppmerksomme leser av Graham Greene, at han, som mange konvertitter til den katolske tro, samtidig tiltrekkes og frastøtes av dens strenge og typisk latinske *orden*, dens energiske streben etter og tankeklare krav på å *kartlegge* det religiøse liv langt inn mot mysteriets mørke kjerne, og *forklare* det i en gjennomlyst doktrine. «Kirken kjenner alle svarene», sier en av hans presteskikkelser, «men den aner ikke hva som egentlig foregår i et eneste enkelt menneskehjerte». Det er «svarene» som har fengslet Greene — menneskehjertet visste han endel om.

På denne dype spenning mellom fornuft og mysterium hviler hele den mer alvorlige, og ubetinget beste del av hans forfatterskap: Samspillet mellom almengyldige sannheter og lover på den ene side — den individuelle, menneskelige unntagelses-skjebne på den annen. For det er unntagelsene som minner om at «svarene» — så gyldige og sanne de enn er — aldri helt kan dekke den håndgripelige virkelighet, en virkelighet som bare Gud kjenner, og hvor bare Gud og dikteren ferdes i full innsikt og frihet.

Den tredje av Greenes noveller — «Drømmen om et underlig land» — skildrer en professor i medisin i et «nøytralt» og meget borgerlig land; åpenbart Sveits, som Greene aldri har kunnet noe særlig med (i romanen «Den tredje mann» gjør han, meget urettferdig, narr av «dette århundrer gamle, perfekte demokrati som aldri har frembragt noe annet enn et veggur som sier ko-ko»). Professoren har nettopp konstatert at en av hans pasienter, en fattig og harmløs bankfunksjonær, lider av lepra, eller spedalskhet. Sykdommen er under kontroll, smittefaren er minimal, behandlingen enkel. Men etter loven skal den syke meldes til myndighetene og interneres. Mannen trygler og ber — interneringen vil ødelegge hans liv. Men legen viser ham nokså kaldt døren — han er en lovlydig borger.

Samme dag bryter han allikevel loven, i en langt likegyldigere sak. En spillet general kan ikke feire sin fødselsdag ved ruletten i Monte Carlo som han pleier — professoren låner ham sin herskapelige villa, som hans venner innreder til casino for en aften. Med iskald, lavmælt ironi skildrer Greene kontrasten mellom professorens indignerte ubøyelighet overfor den vettskremte pasientens bønner, og hans konvensjonelle menneskefrykt og overbærende eftergivenhet overfor generalens offiserskolleger:

«Professoren sa: Jeg har aldri før brutt loven, og smilte et fort, uekte smil for å dekke over sin usikkerhet. «De kunne vanskelig gjøre det i en bedre saks tjeneste», svarte obersten.»

Selskapet blir en suksess, forberedt som «Operasjon Casino» er, med militær presisjon, for å glede Der Herr

(Forts. n. side)



Barnets drømmerike er et hovedtema i Greenes nye bok.

BLIKK på TIDEN



KIRKEN OG POLITIKKEN

■ På sine spesielle — meget konservative! — premisser holder forretningsbladet «Farmand» gående kommentarer og debattstoff med mangeslags internasjonale perspektiver. Som europeisk korrespondent med innsikt i den katolske kirkes liv og målsetninger har østerrikeren *Erich von Kuehnelt-Leddihn*, selv katolikk, sendt en og annen artikkel til det norske ukebladet; stoff som med adskillige nyanser har gjenspeilet de kontinentale høyre-katolikkers bekymring over såvel Johannes XXIII's som Paul VI's sterke sosiale interesser. Til dem som i panisk antikommunisme ser røde spøkelser endog i Vatikanet og som klager over at Kirken «blander seg i politikken» skriver han blant annet (6. juli), at

«så lenge politikk omfatter etiske spørsmål — hvilket som oftest, direkte eller indirekte, er tilfellet — må Kirken tale ut til sine tilhengere. Den katolske Kirke tilbyr imidlertid ikke sine troende «fullstendige bilder», men bare «rammen», dvs. *begrensninger* av stemmemulighetene. De troende *venter* faktisk slike «programmatiske» erklæringer fra sin Kirke, som etter hele sin natur er en *Magistra*, en lærer. I et klima hvor de stridende politiske parter er moralsk nøytrale eller nesten-nøytrale, opphører slik kirkelig retledning. For bare å nevne

ett eksempel: De amerikanske biskoper røber aldri noen *prinsipiell* preferanse hverken for demokratene eller republikanerne. De har på den annen side offentlig gått *imot* rase-diskriminering, som tross alt er et politisk spørsmål — såvel som moralsk. Situasjonen er anderledes på det europeiske kontinent hvor denne form for «uskyldighet» er gått tapt i de fleste politiske partier, idet disse representerer virkelige ideologier. Statskapitalisme, rasepolitikk, økonomisk liberalisme à la Adam Smith, dialektisk materialisme, er såmen *moralske* spørsmål og problemer.

I tilfellet Italia, ville jeg imidlertid ikke tale om «religiøse represalier», da der selvsagt er fullt hemmelige valg. Riktignok har man forordningene fra pave Pius XII og Johannes XXIII som nektet *aktive* kommunister kirkelig begravelse og kirkes sakramenter. Men av grunner som det vil føre for langt å gå inn på her, har de katolske nasjoner alltid vært, og er fremdeles, dypt anarkistiske og lite tilbøyelig til autoritets-underskaltelse. Individualismen har alltid vært et fremherskende trekk i de katolske land, og lydighetens ånd har stort sett bare vært levende blant katolske minoriteter i overveiende protestantiske land. Derfor er også de siste to pavers ekskommunikasjonslover stort sett forblitt mer eller mindre en død bokstav. Jeg husker en italiensk prest omtrent 60 km fra Rom som fortalte at han hadde begravet den kommunistiske ektemannen til en from katolsk kvinne. «Hvis jeg ikke hadde gjort det ville jeg ha knust hennes stakkars hjerte. Barmhjertighet kommer tross alt i første rekke og den kanoniske lov i annen.» (Jeg sier ikke at en irsk-amerikansk prest resonnerer og handler på samme måte.)»

Han er heller ikke blind for at kritikere skal nok Kirken få, enten den nå forholder seg passivt eller aktivt til politikken etiske problemer — «om jeg hamrer eller hamres, like fullt så skal der jamres»:

(Forts. neste side)

General. Gjennom den vinterkolde haven famler bankfunksjonæren seg opp til entredøren; han vil ennå en gang be den mektige professor om nåde. Men han kommer så ubeleilig, gjennom vinduet ser han, at her er visst fest. Og i lommen har han en ladd revolver.

«Ettsteds bak de summende stemmene hørtes en fjern eksplosjon. «Korkene smeller», sa obersten. «Nok et glass champagne, Herr General?» — «Jeg ville ønske det var et skudd», sa generalen med et noe frossent smil, «å, de gode gamle dagene — jeg husker engang i Monte...»

Professoren så bort mot vinduet, hvor han syntes å ha sett én stirre inn, like fortapt som han selv følte seg. Men nå var det ingen der.»

Her minner Greene oss, i sin melankolske ironi og sin tungsindige medfølelse, om de store russere — denne mesternovellen er noe som Tsjekov eller Gogol kunne ha skrevet.

UNDRINGENS GAVE

Den fjerde og siste av novellene i «A Sense of Reality» fører oss igjen til barndommens fantasi- og drømmerike, og her er det skildret med såvel øm poesi som elskelig humor. En liten flokk fiskerbarn i en bortgjemt og isolert landsby på den engelske vestkyst våger seg utenfor de vante og tillatte stier under sin bærplukking, og kommer uforvarende og med høyst bange hjerter ned på en sandstrand hvor de finner vraket av en strandet damper. De opplever dette vraket som et fantastisk, uforklarlig bygg, istand til å huse alle deres drømmer og eventyr. Det nærmeste de i sin kostelige samtale kommer sannheten, er at dette må være Noahs ark.

Her legger Graham Greene en provins til sin diktning — aldri har han tidligere i sitt forfatterskap nådd så høyt i skildringen av den undringens gave og dette død-

sens alvor vi finner i barnas lek — deres snarvei til mysteriet ved den menneskelige tilværelse. Han har, som få samtidige forfattere, en ypperlig hukommelse når det gjelder det nyhetens og spenningens og oppdagelsens forgyllende lys som fantasien, uhemmet diktende, kan kaste over nokså trivielle erfaringer. Med gjennomført disiplin i sin beretning ser han denne begivenhet gjennom *barnas* øyne og med deres festlig oppfinnsomme tankeforbindelser. Han lar oss sanne, at barn *aner*, mens voksne bare *vet*, og at det første er rikdom og frihet, det siste ofte armod og begrensning. Med vår barndom tapte vi noe uerstattelig, noe som vi ganske misforstått oppfatter som uferdighet og uformuenhet, men som faktisk var — ved siden av troen — vår eneste mulige inngang til virkelighetens egentlige rike: «Uten at dere blir som barn igjen —.»

Og igjen slår han fast ett av ledemotivene i sin diktning: At i barnet låses mennens skjebne til; en overbevisning som i et av hans essays fra adskillige år tilbake er nedlagt i dette sitat fra Housman:

*In ancient shadows and twilights
Where childhood had strayed,
The World's great sorrows were born
And its heroes were made.
In the lost boyhood of Judas
Christ was betrayed.*

Langt bak i barndommens sinn ligger forklaringen, ligger virkeligheten, den egentlige. Og klokt er Graham Greenes smil over denne håndfull barn på oppdagelsesreise, et samfunn i miniatyr, svingende under hans dikterhånd mellom komikken og nederlaget, latteren og tårene, leken og alvorret i menneskelivet.

«Allikevel er jeg overbevist om at Kirken har en reell rett (og endog plikt) til å fastlegge fundamentale etiske regler *selvom* disse har politiske aspekter. Merkelig nok krever også ikke-katolikker til tider dette av Kirken, kfr. Hochhuths skuespill som skapte slik røre i Tyskland. Hochhuth anklager i sitt skuespill «Der Stellvertreter» pave Pius XII for ikke å ha tatt standpunkt i den annen verdenskrig, for ikke å ha protestert mot massakreringen av jødene, for ikke å ha ekskommunisert Hitler (som i alle tilfelle var ekskommunisert). Anklagen er urettferdig, men den belyser det faktum at en sterk kritikk av den katolske kirke kan gå begge veier: enten ved at man krever en strengt «upolitisk kirke», eller at man krever at Kirken intervenserer effektivt, noe som i det tilfelle Hochhuth sikter til på forhånd ville ha vært dømt til nederlag. (Da de hollandske katolske biskoper fordømte jødeforfølgelsen svarte nazistene med å sende flere hollandske katolikker av jødisk herkomst til gasskamrene!)»



Kuehnelt-Leddihn — Kirken har rett og plikt.

SETT FRA SANDNES

■ Det er sannelig ikke lenge siden at paven og alt hans vesen var selve vederstyggelighetenes vederstyggelighet i Stavanger og omegn — for eksempel i Sandnes. For mange på de kanter er han det sikkert ennå — på mangt et «lokale» vestpå prekes der vel fremdeles om Rom som «Skjøgen» og paven som «Dyret». Men hvor lenge enda? De gamle murer begynner å smuldre, fler og fler reiser og får utsyn, og med utsynet ofte toleranse.

Vi sitter og blar i et fikst lite husorgan for Jonas Øglænds store sykkelbedrifter i Sandnes, hvis velferdstiltak for arbeiderne er legendariske. Og hva finner vi ikke i Sommernummerets hilsen til bedriftens ansatte, fra direktør Sigurd J. Øglænd? Blant annet følgende avsnitt, som forteller litt om hvor nær alminnelig menneskelig respekt for endog en pave ligger, også på de kanter:

«For 3 år siden var min kone og jeg i Rom — Den Evige Stad — som vi mennesker visst aldri blir ferdige med. Vi gikk inn i Peterskirken. Vi hadde hørt at det skulle hende noe stort. Det var en alminnelig hverdag og ikke så svært mange voksne, men vi var sammen med 40 000 skolebarn i alderen 7—14 år fra alle kanter av Italia som i areal er nesten like stort som Norge.

Og mens vi stod der, ble pave Johannes den 23. ført inn i kirken. Han satt i bærestolen — som ikke virket særlig høy i forhold til Peterskirkenes kolossale dimensjoner, men han satt allikevel så høyt at det var lett for alle å se ham. Vi var så heldige å stå ganske nær. Det var betagende å se den gamle mann bli båret gjennom barnehavet som var helt fortryllet.

Det er ikke en oldings ansikt han har, denne 82 år gamle mann, det er et glatt ansikt, uten rynker, nesten gjennomsiktig og med et forklart skjær. Og det er gripende å se dette eie-gode smil som stråler som en sol mens han ustanselig løfter hånden og nedber velsignelsen over de 40 000 barn som mottar velsignelsen med opplevelsens og takkens tårer i øynene. Mon jeg tar feil når jeg tror at denne enkle, men kloke og beskjedne Guds mann tenker i dette øyeblikk: «Hva er jeg — nesten støv — mot denne store vakre barneskare. Livet hører de unge til.»

Og det er gripende, det er overveldende når vekselsangen setter inn etter at paven har nådd sin plass ved høyalteret. Fra de 40 000 kommer svarsangen som et sus i skogen og ender som en brusende lovsang til Gud til livets pris.

For noen få dager siden stred den gamle pave sin siste strid. Og de av oss som har et brukbart fjernsyn fikk oppleve en uforglemmelig manifestasjon av ekte og opprinnelig hjertevarme da ikke tusener, men hundretusener, på Petersplassen, utenfor pavens bolig, dag og natt bad for denne gode mann — ikke om at han måtte få leve, for det ville nok være for

meget å be om, men om at det måtte bli mulig for ham å bære byrden, at det måtte bli mulig for ham å stride den gode strid til det siste.

Og vi fikk se at denne gode pave ble støv.»

TILLITEN

■ Ellers får norske teologer bære hovedansvaret for at en naturlig og tillitsfull holdning hos mange legfolk ikke får sitt naturlige uttrykk i en *trossamtale* over konfesjonsgrensene — hos oss som i de fleste andre vest-europeiske land. Økumenikken, hvor skandinaviske kristne engang var en levende og aktiv fløy, synes å skremme dem i våre dager — i Norge har den i hvert fall verre kår enn de fleste andre steder. Dels kommer det av manglende faktisk *kjennskap* til andre kristnes tro og liv, eller nedarvede fordommer og tendensiøse oppfatninger av dem. Dels skyldes det forvirringen og irritasjonen ved de nye og overveldende perspektiver som Europa- og verdensammenhengen nå påtvinger kristne som hittil levde nokså tilfredse og uforstyrret i sin isolasjon.

I en slik situasjon, hvor mange hindringer for tillit og gjen-sidig respekt må overvinnnes, bør en tenke ansvarlig, før en taler eller skriver. I en aviskronikk («Til forsvar for vår elendighet» — «Verdens Gang» 10. juli) dokumenterer pastor Sverre Riisøen at det ikke alltid faller så helt lett. Riisøen kan gjerne absolveres for den gode porsjon dårlig humør han tydeligvis har samlet, ved å se verdensopinionen — den norske inklusive — såvidt levende, og i Norge for første gang siden Reformasjonen *sympatisk* opptatt av et paveskifte. Vi tror at den strengt objektive betydning og rekkevidde av det som i de siste fem år har skjedd i den katolske kirke *rettferdiggjør* denne ansente oppmerksomhet som saklig, men kan forstå at den vil måtte irritere ikke-katolske kristne. Vi hefter oss heller ikke for meget ved hans personlige forsvar for den teologiske uenighet på luthersk hold, eller ved hans mangel på innsikt i tankegangen bak den katolske økumenikk, som slett ikke er den forklede absolutisme han skildrer.

Uansvarlig, såvel som deprimerende, finner vi derimot disse insinuante og tillits-ødeleggende bidragene til myten om den katolske «strategi» — den angst-anstrøkne vulgæroppfatningen av den katolske kirke som en slags utpekult taktisk sammensvergelse mot menneskers overbevisning og gode tro:

«Katolsk dialektikk er ikke sjelden preget av en reservatio mentalis, en dobbeltbetydning, som ingen glatte og innbydende forsikringsmaskiner helt kan skjule. (...)

La oss heller ikke glemme at Den katolske kirke har et glimrende utbygget informasjonsapparat. Ekspertene, som forstår til evidens å nytte det psykologiske øyeblikk, og gi det propagandistiske formål et elevvert saklig tilsnitt.»

Her opphører jo egentlig enhver samtale — ut fra påstanden om dens prinsipielle og metodiske uredelighet. I en tid da dialogen mellom katolske og protestantiske kristne ellers i kristenheten har gjenfunnet sannhetens, oppriktighetens og neste-kjærlighetens veier, er dette et trist og ganske sterilt opplegg, i et miljø der mistilliten ennå har alle sjanser til å bli den seirende. Det er egentlig nokså nedverdiggende — for alle de impliserte parter.

FORVIRRET

■ Meget, meget forvirrede er noen betraktninger i en åpenbart sommerslapp middagsavis om kirken og krigsfaren («Det angår ikke kirken»? — «Dagbladet»s kronikk 10. juli) av Erik Strand *Torgersen*. Johannes Åpenbaring og Kennedys taler, dogmeskrekke og Fellesmarked er bare noen av de flyktig berørte bestanddeler som passerer revy, i den blanding av halv-

forstått teologi og «radikale» klisjéer som middagsavisens kronikk-redaktør med jevne mellomrom synes å falle pladask for. Torgersen trykker generøst pave Johannes XXIII og den katolske kirke til sitt bryst, men dessverre på premisser som til dels er minst like vaklende som grunnene for hans uvilje mot den hjemlige lutherdom: I omgangen med begge «konfesjoner» går han med stor sikkerhet glipp av selve poenget.

Poenget er at atom-truslen — enda så akutt farlig, sinnsvak og tragisk som den er — ikke er poenget. Såvel katolikker som protestanter — den katolske kirke senest og skarpest i Johannes XXIII's rundskrivelse «Pacem in terris» — nekter å se atom-situasjonen, eller noen som helst annen politisk og militær trusel, som en isolert størrelse, med sitt årsaksforhold, sin forklaring og sin løsning i seg selv. At menneskeheten som helhet idag trues av utslettelse, er et ondskapens mysterium som sprenger grensene for den politiske snusfornuft og viser videre inn mot vår helhetsforklaring av mennesket og tilværelsen: Det er en situasjon som må forstås og mestres innenfor en dypere og sannere forståelse av vårt vesen og vår bestemmelse som mennesker.

Hverken Paven eller norske biskoper eller den ideelt utvannede og benfrie og avsaltede kristendom «Dagbladet» så iherdig etterlyser, kan gjøre noe som helst til eller fra, bare ved å protestere. I de tankeløst utskrekne «dogmer» (som om dogmer var annet enn klare uttrykk for det tidløst sanne i kristentroen), finnes der imidlertid ett og annet som kan veilede mennesker til ansvar, klokskap, ydmykhet og nestekjærlighet i den uhyggelige leken med liv og død.

Norske lutherske biskoper er neppe gladere i atombomber og kapprustningsvanviddet enn Johannes XXIII og Paul VI. Det er vel tvert om en av de ting de godt kan enes om — for eksempel i en felles uttalelse. Men hva så? Uavkortet tilbake står jo dette andre problemet, som kronikk-forfatteren, og så mange med ham, regelmessig hopper bukk over: Med verdenspolitikken avkristning smuldrer og forsvinner den humanitet som, møysommelig og tross mange tilbakeslag i og utenfor kirken, er frukten av den kristne inspirasjon, og som er den eneste livsform vi Vestens mennesker finner levelig. Vår sivilisasjon, slik som vi har mottatt den fra fortiden, er bygget på den kristne tros *mysterier* — enten det behager oss eller ikke. Og i de adstadige presse-organer og miljøer som her hjemme, noe optimistisk, kaller seg radikale, unngår en påfallende omhyggelig å stille det *egentlig* «radikale» problem: Hvorfor trekker vi ikke konsekvensene av de siste slektledds komplett mislykkede forsøk på å gi vår menneskeverdige livsform og dens umistelige verdier et *annet* bindemiddel, et *annet* holdbart grunnlag enn den kristne tro?

Frater Candidus.

Den vanskelige
økumenikken

TO APNE BREV



I tilknytning til «Blikk på tiden» i nr. 14 (13. juli) har forlagssjef Øivind Seip Berggrav sendt oss nedenstående brev, som vi gjerne gjengir og, såvidt mulig, besvarer i «St. Olav».

Kjære Frater Candidus.

Mon vi ikke kommer sakens kjerne nærmere om vi konsentrerer oss om enheten! For dette at vi anerkjenner hverandre som kristne, må vel bety at vi møtes og blir ett når vi er hos

Kristus? Gjør vi det? Det skulle bety at vi bøyet kne sammen, at vi fulgte Ham sammen, at vi kunne gå til nadverdbordet sammen.

Men det er jo det vi ikke gjør. Fordi vi i *realiteten* ikke anerkjenner hverandre. Så enkelt er det.

Både i intervjuet og debatten har jeg understreket dette med realiteten, fordi jeg ser mer på anerkjennelsens frukter enn på dens filosofi, forfektet av demokratisk skolerte norske katolikker. Anerkjennelsen er vakker på trykk, men la meg få gjenta: hva skal vi med et epletre som bare blomstrer? Den anerkjennelse som ikke bærer frukt, må det være noe galt med. Og det er noe galt med katolikkenes anerkjennelse av oss protestanter. Den er ikke reell.

Nå er jeg jo klar over at mitt syn ikke er representativt for min kirke, og innrømmer at også dere kan etterlyse anerkjennelsen. Men min uttalelse falt i et fødselsdagsintervju, og da har man lov til å være subjektiv. Og det er en hjertesak for meg dette. Jeg kommer aldri til å forstå at vi ikke kan oppføre oss som brødre når vi er hos Kristus. Og jeg spekulerer meget på hva mon Han tenker når han ser oss opptre som vi gjør, så meget at jeg kan snakke om anfektelse.

Men hva det representative angår, så er jeg ikke så sikker på at dere heller taler på vegne av den katolske kirke. Det gjorde iallfall et sterkt inntrykk at den kardinal som hevdet at «løgner har ingen rettigheter» er så representativ at han ble utpekt til å annonsere den nye pave!

En parentes til: De sier at paven hadde politiske villfarelser i tankene da han krevet respekt for menneskeverdet. Men i encyklikaen står det da uttrykkelig (den norske utgave s. 59):

«Det er bare rettferdig alltid å skjelne mellom en villfarelse og den som begår den, selv når det dreier seg om mennesker som har falske idéer eller utilstrekkelige oppfatninger på troens eller moralens område.»

Kan det være mulig at jeg tar feil i at paven her *også* sikter til ikke-katolske kristne?

Men la oss nå ikke prate bort pointet: Hvorfor er ikke dere katolikker med i det ekumeniske arbeide? Hvorfor kan dere ikke gå i en luthersk kirke uten spesiell tillatelse? Hvorfor kan dere ikke ta de praktiske og bibelske konsekvenser av at vi sammen er Kristi legeme?

Vil De gjøre meg — og mange andre — den tjeneste å besvare disse spørsmålene i lys av anerkjennelsen?

Vennlig hilsen
Øivind Seip Berggrav.

Blyvinduer
Glassmalerier
til kirker og kapeller

~~~~~

G. A. LARSEN

ETABL. 1885

kunst- og bygningsglassmester  
Speilfabrikk

NORDAHL BRUNS GATE 7, OSLO

Kjære Øivind Seip Berggrav.

Sakens kjerne er ikke enheten, den er enheten i sannheten. Noen annen kristen enhet finnes ikke, der ligger hele økumenikkens veldige problem. La oss ikke undervurdere det.

Kristne av ulike konfesjoner har samme utgangspunkt — troen på Frelsen i Kristus levendegjort ved dåpen — og samme mål: Det evige liv i Gud. Denne dobbelte enhet er allerede virkeligere enn noe vi kan skape, og den foreligger. La oss glede oss i og over den — og gjøre det klart for hverandre at dette vesentlige innrømmer («anerkjenner») vi hverandre uten noe forbehold. Splittelsen er altså noe vi opplever in via — underveis. Det er pinefullt nok, men vi fjerner det ikke ved å ta Alvoret ut av trosforskjellen.

De efterlyser anerkjennelsens frukter, og spør: «Hvorfor er ikke dere katolikker med i det økumeniske arbeide?» For ti år siden kunne jeg ha forstått Deres spørsmål. Men idag? I hele kristenheten (mest nølende i «enhetlige») land som Spania—Italia hos oss og de skandinaviske hos dere) møtes katolske og protestantiske kristne idag til broderlig samtale og bønn. I virkeligheten trekker jo vi katolikker idag en hel rekke «praktiske og bibelske konsekvenser av at vi sammen er Kristi legeme». De protestantiske observatørens faktiske «medarbeiderskap» ved Vatikanconsilet kan her nevnes som en av de mest betydningsfulle.

Det er riktig at nadverd og kultus hos oss alltid har vært et uttrykk for den *navkortede* trosenhet, den fulle «kommunion», og at vi derfor tradisjonelt er varsomme med «felles-gudstjenester», der hvor kultus og lære ikke faller sammen. Aksenten i luthersk og katolsk gudstjenesteliv er nå engang forskjellig, og på det jevne er det vel redeligst å se det i øynene inntil vi er vokst hverandre nærmere. Men det rokker ikke ved den fundamentale enhet i Kristus og Hans dåp som vi erfarer i samfunnet med våre ikke-katolske medkristne.

Det er neppe riktig å anse norske katolikker for mer økumeniske enn andre lands — som minoritet er vi heller preget av den steile isolasjonismen i norsk protestantisme når det gjelder forholdet til den katolske kirke. At økumenikken og det sinnelag den forutsetter nå er blitt en hjertesak for katolisismen i dens bredde og på verdensplanet, tror jeg ikke noen betviler som har fulgt Vatikanconsilet med oppmerksomhet — av det har vi lov til å vente meget. Ser vi litt nøyere etter, finner vi i det hele tatt mange grunner for tillit og takknemlighet, begge veier, når det gjelder utviklingen med-kristne imellom. Tilbake blir smerten over splittelsen, som ganske visst kommer til å overleve oss, og forpliktelsen til å forutsette gjensidig god tro og god vilje hos personen, også der hvor vi faktisk føler oss samvittighetsforpliktet på avvikende tolkninger av hva som er kristendom (det er meningen med Deres pave-sitat).

Vennlig hilsen  
Hallvard Rieber-Mohn.

## UTLANDET

### VATIKANET

#### Johannes XXIII's eftermæle.

Ved den store rekviemmessen for pave Johannes XXIII som fant sted i Peterskirken 18. juni, var det til stede representanter for 83 stater og internasjonale organisasjoner. Dessuten var en rekke ikke-katolske kirkesamfunn representert, blant dem Moskva-patriarkatet — som for første gang, iallfall siden kirkebruddet i 1054, hadde utsendinger til en slik høytidelighet. Ti av landene var representert ved sine utenriksministre.

(Forts. neste side)

FLY  
TOG-BÅT  
BUSS-HOTELL

ALT PÅ EN HÅND

Bennett's  
REISEBUREAU AS

Hovedkontor

Karl Johansgt. 35 - Oslo - Tlf. 33 70 80

KONTORER I DE FLESTE STØRRE BYER I NORGE

over til-



- det tennes ikke maken!

President Sukarno av Indonesia som besøkte Roma kort etter pavens bisettelse, tilbragte ti minutter i bønn ved hans grav.




I England feiret erkebiskopen av Canterbury en rekviemgudstjeneste for pave Johannes i sitt kapell i Lambeth. Det er også første gang en anglikansk primas

har gjort en slik gestus overfor den katolske kirke.

Fra Japan meldes at pave Johannes' død har gjort et stort inntrykk der i landet. De brede lag av befolkningen er blitt enda langt sterkere grepet av hans trosfylte dødsleie enn av konsilet og encyklikaen «Fred på jorden» som vant sterk gjenklang i landet. Både radio,

fjernsyn og presse har gitt omtalen av den katolske kirke langt bredere plass enn før, slik at den japanske offentlighet har fått et klarere og dypere innblikk i kirkens vesen, i katolikkenes tro og i pavens stilling, heter det.

Byrådet i Dakar, Senegals hovedstad, har besluttet å oppkalle en av byens gater etter Johannes XXIII. (KNA)

| TRONDHEIM                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ILA FARVEHANDEL</b><br>Telefon 25480<br><br>Alt i malerverer                                                                                                                               | <br><b>Berg &amp; Wigum</b><br>ELEKTRISK INSTALLASJONSFORRETNING      Telefon 21483 - Trondheim |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| KRISTIANSAND S.                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>INGV. ALSTAD</b><br>Fisk - Sild<br>Ilevollen 32 - Tlf. 20291<br>Trondheim                                                                                                                  | <b>KRISTIAN FRIVOLD</b><br>Kjøtt & Pølsevarer<br><br>Tlf. 22 175 — Kristiansand S.                                                                                                | <br><b>ALT I SKILT</b><br>Elektro-teknikk<br>Industri - Militær<br>Skip - Sykehus<br>Reklame - Varemesse<br><br><b>Gravør Trygve Kohn</b><br>Kristiansand S. |
| KRISTIANSAND S.                                                                                                                                                                               | <b>SIGURD SØRENSEN</b><br>Begravelsesbyrå<br><br>Holbergsgt. 15 — Tlf. 22 153 — 25 717<br>Egen likbil for transport                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>TAPET OG KUNST</b><br>ARTIKLER<br><br>Kristiansand S.<br>Tollbodgt. 15 A<br>Telefon 23 930                                                                                                 | <b>TOR RUUD</b><br>Aut. Rørleggerforretning<br><br>Hannevik Terrasse 5 - Kristiansand S.<br>Tlf. 25 759 - 22 908                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Sigurd Gramén</b><br>SPESIALOPTIKER<br>Spesialitet: Brillor<br>Kristian 4des gt. 20 - Telefon 25 005  |                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| ARENDALE                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>JØRGENSEN &amp; CO.</b><br><br>Bakeri. Konditori                                                                                                                                           | <b>OLAV SLAATTENE</b><br>Blomsterforretning. Begravelsesbyrå<br><br>Tlf. 1958<br>Havstad, Arendal                                                                                 | <b>SHELL — ARENDAL</b><br><br>Tlf. kontor 2013<br>Anleggstlf. 1848                                                                                                                                                                              |
| <b>ADEL ELLEFSEN</b><br>Aut. Installasjonsforretning<br><br>Tlf. 1756 — Arendal — Tlf 1756                                                                                                    | <b>J. E. PEDERSEN &amp; CO. A/S</b><br>Arendal<br>Kjøttforretning<br><br>Tlf. 2360                                                                                                | <b>BYGGMESTER HANS NILSEN</b><br><br>Nessel 362<br>Arendal<br>Tlf. 2647                                                                                                                                                                         |
| <b>ARENDALE FARVEHANDEL</b><br>Tlf. 2050<br><br>Engros - En detalj                                                                                                                            | <b>OLAV BEISLAND</b><br>(Ingv. Jenssens Eftf.)<br>Kirkegaten<br>Kolonialforretning<br><br>Telefon 1280 - 2831 - 2713                                                              | <b>VOLKSWAGEN</b><br>O. M. LUNDE & CO.<br><br>Sentralbord: 4040                                                                                                                                                                                 |

OBS: Bestilling på abonnement, annonser, og henvendelser vedr. adresseforandring, kontingent o.l. bes vennligst rettet til bladets ekspedisjon: St. Olav Bokhandel, Akersv. 5, Oslo. Tlf. 42 31 70.

Bladet ST. OLAV

i løssalg:

GRUNDT TANUMS BOKHANDEL  
Karl Johans gt. Oslo

UNIVERSITETSBOKHANDELEN  
Blindern

OSLO

**T. S. JACOBSEN**

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsv. 1 - Oslo

Tlf. 33 23 34 - 43 22 36

Privat 55 77 87 - 69 43 72

OSLO

*Joh. Weydahl* & S

Oslo - Centralb. 68 18 07

KAFFE  
og  
HERMETIKK  
en gros

MALERMESTER

**Otto Foerster**

utfører allslags maler- og tapetserarbeide.

Tlf. 21 69 06

HØYESTERETTSADVOKAT

**GEORG LOUS**

DRAMMENSVN. 4 - OSLO

Byggevarer - Beslag - Ovner  
Verktøy - Fliser - Linoleum  
Tapeter - Farvehandlvarer  
Kjøkkeninnredning og utstyr

**THIIS & CO** A S

Haakon VII's gt. 1, Oslo

Sentralbord 41 77 30

THRONSEN & CO.  
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgate 3b, Oslo

Telefon 33 18 34 - 33 32 37

**Til daglig  
nytte  
og glede**



Omslag til  
TELEFONKATALOGEN  
i florentinsk  
lærplastikk med  
dekorative preg.

Ensfarget kr. 15.—  
Flerfarget kr. 18.—

Vi sender også pr.  
postoppkrav.

**Gralligani**

STORTINGSGT. 22  
NEDRE SLOTTSGT. 25  
OSLO

**NORENBERG & CO. A.S**

MARGARINFABRIKK

OSLO

Leverandør av den bekjente

«NOCO» margarin

**WISBECH**  
AKTIESELSKAP

Majorstua - Oslo

MASKIN- OG ELEKTROTEKNISKE  
FABRIKKER

**ERLING MOE**

*God fisk*



A-S NORSK MEDICINSK  
VAREHUS

Oslo

Trondheim

